

Л.О. Рябченко

СУТНІСТЬ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ САМОСТІЙНОЮ ПІЗНАВАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

У статті розглядаються сутність управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів. Сутність управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів визначена як процес зовнішнього педагогічного впливу на становлення і хід цієї діяльності з метою підвищення пізнавальної самостійності студентів. У суспільних умовах, що склалися сьогодні, орієнтація Української освіти на основні імперативи Болонського процесу зобов'язує викладачів та вчених-педагогів звернутися до питання формування пізнавальної самостійності студентів, як передумови успішності їхньої самостійної пізнавальної діяльності. Отже, процес управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів представляє собою педагогічний вплив, спрямований на формування особистісних і діяльнісних передумов самостійної пізнавальної діяльності (підготовчий етап), з подальшою циклічною взаємодією викладачів і студентів на планово-прогностичному, стимульно-мотиваційному, організаційно-дієвому, регулятивно-корекційному, контрольньо-діагностичному етапах.

Ключові слова: організація, формування, розвиток, управління, планування, контроль, корекція.

В статье рассматриваются сущность управления самостоятельной познавательной деятельностью будущих экономистов. Сущность управления самостоятельной познавательной деятельностью будущих экономистов определена как процесс внешнего педагогического влияния на становление и ход этой деятельности с целью повышения познавательной самостоятельности студентов. В общественных условиях, сложившихся сегодня, ориентация украинской образования на основные императивы Болонского процесса обязывает преподавателей и ученых- педагогов обратиться к вопросу формирования познавательной самостоятельности студентов, как предпосылки успешности их самостоятельной познавательной деятельности. Итак, процесс управления самостоятельной познавательной деятельностью будущих экономистов представляет собой педагогическое воздействие, направленное на формирование личностных и деятельностных предпосылок самостоятельной познавательной деятельности (подготовительный этап), с последующим

циклическим взаимодействием преподавателей и студентов на планово - прогностическом, стимульно - мотивационном, организационно - действенном, регулятивно - коррекционном, контрольно - диагностическом этапах.

Ключевые слова: организация, формирование, развитие, управление, планирование, контроль, коррекция.

This article is related to the nature of managing future economists' independent cognitive activity. The nature of managing future economists' independent cognitive activity is defined as a process of external pedagogical impact to the formation and progress of this activity with the aim of students' cognitive independence increasing. In the social conditions prevailing today, the orientation of Ukrainian education in basic imperatives of the Bologna process requires teachers and scientists and educators to address the issue of formation of students' cognitive independence as a prerequisite for the success of their independent cognitive activity. So, the management of independent cognitive activity is a future economists pedagogical influence aimed at formation of personality and activity preconditions independent cognitive activity (preparatory phase), followed by cyclic interaction of teachers and students to plan - prognostic, stimulus - motivational, organizational - efficiency, the regulatory - corrective, control - diagnostic stages.

Key words: organizing, forming, development, managing, planning, control, correction.

Постановка проблеми. Виявлення сутності самостійної пізнавальної діяльності майбутнього економіста має включати конкретизацію значення всіх елементів означеного конструкту. Зважаючи на це, окреслимо рубезжі поняття «економіст», які не будемо перетинати у наших подальших міркуваннях.

Економіст (від грецьк. «oiconomia» – керування господарством: oikos – домогосподарство, будинок; nomos – закон) визначається у довідниковій літературі як фахівець, що займається аналізом фінансово-господарської діяльності (підприємства, галузі й т.д.) з метою її поліпшення; вивчає економічні процеси суспільства на макро– і мікро– рівнях, і розробляє шляхи й методи досягнення економічних цілей [1].

Навчання за спеціальністю «Економіст» розглядається у суспільстві взагалі, і студентами зокрема, як певний успіх, що свідчить про престижність підготовки за цим напрямом.

Аналіз переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка бакалаврів в Україні показав, що до напрямку підготовки 0501 «Економіка та підприємництво» віднесено 12 спеціальностей, найбільш поширеними серед яких виступають «Міжнародна економіка», «Облік і аудит», «Економіка підприємства», «Управління персоналом і економіка праці», «Бухгалтерський облік».

Спираючись на вищесказане, під майбутніми економістами будемо розуміти студентів спеціальностей поєднаних за напрямом підготовки 0501 «Економіка та підприємництво».

Відзначимо, що при зіставленні назв дванадцяти професій, у назві яких ключовою фігурою є категорія «економіст», визначених у Державному класифікаторі професій України [2] зі спеціальностями, за якими здійснюється підготовка фахівців у вишах, нами не виявлено прямого взаємозв'язку між ними. Така ситуація обумовлена, на нашу думку, наявністю протиріччя між новими соціокультурними умовами та відсутністю відповідної гнучкої реакції системи професійної підготовки фахівців економічної галузі.

У суспільних умовах, що склалися сьогодні, орієнтація Української освіти на основні імперативи Болонського процесу зобов'язує викладачів та вчених-педагогів звернутися до питання формування пізнавальної самостійності студентів, як передумови успішності їхньої самостійної пізнавальної діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Перш за все, проаналізуємо сутність наукових термінів, що використовуються авторами для позначення педагогічного впливу на становлення і хід пізнавальних процесів різних суб'єктів навчання.

Знайомство з науковою літературою показало, що на сьогодні у педагогічній теорії і практиці для позначення такого роду педагогічного впливу використовуються як тотожні такі термінологічні конструкти:

– організація навчально-пізнавальної і пізнавальної діяльності;

- організація самостійної роботи;
- управління пізнавальною діяльністю;
- розвиток самостійної пізнавальної діяльності;
- формування навчально-пізнавальної і пізнавальної діяльності.

У науковій літературі представлений широкий діапазон дефініцій процесу управління (організації, формування, розвитку) самостійної пізнавальної діяльності, а також розуміння структури цього процесу.

Так, наприклад, С. Заскалета процес організації самостійної пізнавальної діяльності студентів розуміє як систему спільних дій викладача і студента, спрямовану на реалізацію пізнавального циклу кожного студента, в процесі якого студенти виконують активну детермінуючу роль [3, с. 8].

С. Кустовський основними етапами процесу організації самостійної пізнавальної діяльності визначає усвідомлення студентом мети навчального завдання; чітке і системне планування; пошук необхідної навчальної й наукової інформації, її засвоєння і логічну переробку; використання методів науково-дослідницької роботи; вироблення власної позиції; самоаналіз, саморегуляцію, самокерування та самоконтроль. При цьому, автор відмічає що навчально-пізнавальна діяльність має носити пошуковий і проблемний характер, обумовлюватися внутрішньою мотивацією та вибірковістю [4, с.8].

К. Ковальова, Т. Лизогуб, Г. Лиходєєва виходять з того, що система управління самостійною роботою студентів охоплює усвідомлення мети, організацію (створення умов, особливо інформаційно-методичне забезпечення), чітке планування, безпосереднє або опосередковане керівництво з боку викладача, систематичний контроль за поетапним і кінцевим результатами, оперативну фіксацію й усвідомлення як викладачем, так і студентом оцінки результатів і внесення відповідних коректив в організацію самостійної роботи [5].

Як бачимо, у конструктах, що позначають педагогічний вплив на процес самостійної пізнавальної діяльності, дефініціях і описах структури цього процесу

ключовими термінами виступають «організація», «формування», «розвиток», «управління», а також «планування», «контроль» і «корекція».

Аналізуючи наведені ключові слова у контексті досліджень, з яких вони запозичені, бачимо, що автори їх не розмежовують, а використовують як синоніми. Це з одного боку, створює утруднення у науковому дискурсі, а з іншого, обумовлює необхідність визначитися з їхнім використанням у нашому дослідженні.

Передусім розглянемо співвідношення категорій «розвиток» і «формування» у традиціях сучасної педагогіки.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових праць останніх років показав, що стратегія розвитку у педагогіці спрямована на розвиток особистісного, професійного, фізичного та інших аспектів особистісного потенціалу людини. Особливістю цієї стратегії є те, що в ній самостійна пізнавальна активність суб'єктів навчання засновується на їх апріорному інтересі, а педагог лише виступає як старший товариш, провідник.

Останнє утворює певну складність, при використанні такого підходу у фаховій підготовці майбутніх економістів, оскільки у студентському віці основною програмою розвитку молоді людини є соціалізація серед однолітків, а інші соціальні програми можуть бути виражені менш явно. Тому, для того щоб спрямувати увагу студента на набуття професійно важливих знань, умінь і навичок, іноді потрібно коректно втручатися в процес його пізнання, цілеспрямовано формувати в нього необхідні якості.

Формуванню ж належать ті якості особистості, яких до педагогічного втручання ще не було. При цьому, стратегія формування бере в основу делікатне втручання ззовні у внутрішній світ людини, на основі чого остання інтеріоризує і екстеріоризує вироблені суспільством моральні норми, способи діяльності тощо.

У контексті нашого дослідження, і концепція розвитку, і концепція формування не можуть вважатися самодостатніми, оскільки нам, водночас

потрібно сприяти створенню середовища для протікання вільного пізнавального процесу студентів, подекуди делікатно спрямовуючи його.

Серед найбільш прийнятних ключових термінів для визначення педагогічного впливу на самостійну пізнавальну діяльність виступає термін «організація», що історично розуміється вченими як: упорядкування викладачем «внутрішньої діяльності» студентів (С. Гогоцький, П. Юркевич); результат об'єднання діяльності викладача й студента, спрямованої на оволодіння знань репродуктивним і творчим способами (К.Ушинський); педагогічна взаємодія викладача та студента, у ході якої педагог «допомагає і підтримує вихованця в процесі його саморозвитку» (П. Каптерев); «правильна, жива, плідна постановка навчальної діяльності студентів» (Т. Локот); «планомірна» безпосередня сукупність дій викладача і студента, спрямована на засвоєння знань останнім (О. Медведков).

На нашу думку, позиції авторів, які обрали термін «організація» у якості ключового для позначення педагогічного впливу на самостійну пізнавальну діяльність тих, хто навчається, є достатньо обґрунтованими, але вважаємо, що у нашому дослідженні більш доцільним буде використання у цій якості терміну «управління».

На захист такої позиції наведемо наступний аргумент: більшість сучасних авторів розглядає управління як динамічний процес вирішення різноманітних проблем, а термін «організація» використовується ними у більш вузькому значенні – для позначення однієї з функцій процесу управління.

Отже, ми свідомо використовуємо конструкт «управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів» на відміну від її розвитку або формування. При цьому, вважаємо, що терміни «управління» і «організація» співвідносяться як загальне і часткове: управління є більш емким, включаючи у себе організацію, як одну з функцій.

Вищенаведені судження вказали на доцільність звернення до положень педагогічного менеджменту, як галузі знань про управління системами, метою яких є навчання і складовими елементами яких є учень (студент, аспірант, дорослий тощо) і педагог (вчитель, викладач, тьютор та ін.)

На сьогодні, у педагогічному менеджменті як «комплексі методів, організаційних форм і технологічних прийомів управління освітнім процесом, що сприяють підвищенню ефективності останнього» [6, с. 14], управління розглядається як послідовне виконання суб'єктом функцій планування, організації, мотивації, регулювання і контролю, необхідних для досягнення мети організації.

У наукових дослідженнях, наголошується, що послідовне виконання цих функцій є основою для управлінського циклу – послідовності дій, спрямованих на вирішення тієї чи іншої педагогічної задачі. Управлінський цикл передбачає повторне послідовне виконання суб'єктом управління вищезначених функцій до тих пір, доки результати процесу управління його задовольняють, або тривалість процесу перевищить відведені терміни.

Утім, у зв'язку зі специфікою нашого дослідження, до класичних чотирьох функцій доцільно додати ще й таку функцію як «активізація», сутність якої полягає у створенні психологічних передумов самостійної пізнавальної діяльності за рахунок мотивації студентів (зовнішньої і внутрішньої), формування у них «вузького» інтересу до того, чи іншого професійного аспекту, а також потреб, цілей, установок тощо.

Більш конкретно смислове значення поняття «активізація» окреслено у дослідженні О. Олексюк, яка розуміє її: з одного боку, як якісний рівень діяльності студента, якому притаманна певна система ознак (самодетермінованих проявів активності); з іншого – цілеспрямоване керування процесом пізнання студентів шляхом створення оптимальних психолого-педагогічних умов, підпорядковане меті професійної підготовки, яке направлене на формування

внутрішніх мотивів та цілей пізнавальної діяльності; ефективно засвоєння нових знань і здобуття навичок їх практичного застосування [7, с. 8].

Авторка відмічає, що між цими проекціями є прямий зв'язок: результатом зовнішньодетермінованої активізації є перехід активності студента у рису особистості.

На користь доповнення класичних функцій управління функцією «активізація» у нашому дослідженні, у якості аргументів, наведемо висновки наших попередників.

О. Пономарьов вважає, що формування у студентів мотивів діяльності, які б окреслювали контури її професійного «психологічного профілю» обов'язково передбачає виховання у них професійно ціннісних потреб [8].

Є. Павлютенков, зауважує, що одним із важливих завдань виховання людини – є формування у неї системи розумних потреб, у тому числі пізнавальних [9].

Вищенаведені висновки науковців, підтверджуються педагогічним досвідом, який засвідчує, що від волі, творчої ініціативи, мотивації, інтересів і прагнень студентів залежить ступінь їх самостійності у пізнавальній діяльності і, як наслідок, успішність останньої.

Визначившись із реєстром функцій управління, спираючись на положення педагогічного менеджменту, охарактеризуємо функції управління самостійною пізнавальною діяльністю студентів економічних спеціальностей.

Функція планування є початковою в управлінському циклі. Мета цієї функції – створити програму діяльності для досягнення освітніх цілей.

Основою виконання цієї функції є виконання учасниками педагогічного процесу сукупності предметних дій, спрямованих на розробку й складення планів й програм своєї діяльності, або діяльності інших людей, а також «процес вибору мети діяльності і програм її досягнення» [6, с. 46].

Ця функція інтегрує інтелектуальну роботу з інформацією і прийняття управлінського рішення.

Сутність функції активізації полягає у створенні психологічних передумов самостійної пізнавальної діяльності за рахунок формування зовнішньої і внутрішньої мотивації студентів, формування у них «вузького» інтересу до того, чи іншого аспекту навчально-пізнавальної діяльності, а також потреб, імперативів, установок, обов'язків.

При цьому відмітимо, що активізація самостійної пізнавальної діяльності у контексті фахової підготовки найбільш ефективна за умови або належного усвідомлення студентами важливості цієї діяльності для виконання професійних функцій у майбутньому, або відповідає їх особистісним інтересам. Активізація пізнавальної діяльності за рахунок зовнішньої мотивації, хоча й може мати незначне місце у педагогічному процесі, обов'язково має передбачати поступову зміну «зовнішніх» спонукальних чинників – страх, примус, на «внутрішні» – інтерес, цікавість та ін.

Функція організації є логічним продовженням управлінського циклу, бо навіть найкращий план не буде реалізований, якщо не організувати його виконання – спрямувати діяльність суб'єкту управління на досягнення запланованої мети і створити матеріальні умови для її досягнення.

Організація, як функція менеджменту, інтегрує дії з упорядкування відношень об'єкту й суб'єкту управління [10, с. 25].

У контексті управління самостійною пізнавальною діяльністю, це передбачає виконання суб'єктом цієї діяльності розподілу завдань не тільки у просторі і часі, а ще й вирішення питання, про те що й як робити, обов'язкове роз'яснення як це зробити, і створення передумов для цього.

Зміст функції «організація», якщо його розглядати у контексті самостійної пізнавальної діяльності перетинається із поняттям «самоорганізація» – вмінням організувати себе для виконання того чи іншого пізнавального завдання.

Наступна функція управлінського циклу – регулювання спрямована на корекцію відхилень від запрограмованої програми діяльності, упереджує руйнування управлінського циклу, у разі наявності внутрішніх і зовнішніх дестабілізуючих, дезорганізуючих впливів.

Узагальнення наявних у науковій літературі характеристик цієї функції дозволяє розуміти її сутність як сукупність предметних дій суб'єкту пізнавальної діяльності, спрямованих на подолання дестабілізуючих впливів з метою досягнення запланованого результату.

Відмітимо, що у працях, присвячених питанням педагогічного менеджменту, ця функція іноді позначається як «коригування», «координація», «оперативне управління» або «корекція». Ми розглядаємо ці терміни як синоніми, бо не зважаючи на різні ключові слова, функції, на які ці слова вказують, співпадають за своєю сутністю.

Завершує управлінський цикл функція контролю, яка розуміється як перевірка, спостереження з метою перевірки, систематичний облік результатів діяльності.

Функція контролю забезпечується сукупністю предметних дій суб'єкту управління, спрямованих на зіставлення результатів діяльності й запланованих результатів, аналіз, а також оцінку цих результатів та при необхідності розробку нового рішення [10, с. 30].

Відмітимо, що у контексті нашого дослідження, поряд з контролем з боку викладача, особливого значення набуває самоконтроль студента.

Послідовна реалізація охарактеризованих функцій в управлінському циклі самостійної пізнавальної діяльності майбутніх економістів неможлива без визначення ролей викладача і студентів на кожному з етапів. Тому, на основі проведеного теоретичного пошуку, опишемо управлінський цикл з позицій розділення ролей викладача і студентів.

Активним діючим началом процесу управління самостійною пізнавальною діяльністю вступають викладачі, які виступають основним суб'єктним чинником набуття пізнавальної самостійності. Педагогічний процес виступає при цьому, як

управлінська діяльність з переведення об'єкта навчання у якісно новий стан, шляхом створення штучних специфічних труднощів, а також умов для їхнього успішного подолання, адже: «тільки інтеріоризація досвіду активності в ході самостійного подолання труднощів дозволяє особистості розвиватися» [11]. Але процесу управління самостійною пізнавальною діяльністю має передувати становлення цієї діяльності, під впливом з боку вищого навчального закладу, що обумовлено важливим положенням діяльнісного підходу про те, що будь яка складна, суспільно-корисна діяльність, до числа якої належить і самостійна пізнавальна діяльність, не дається людині у досконалому вигляді при народженні, а формується у взаємодії із зовнішніми чинниками (у нашому випадку у процесі фахової підготовки).

Перший етап (підготовчий) має включати формування основ конструктивної діяльності, ознайомлення з сутністю логіко-розумових операцій, прийомами раціональної роботи з навчальним матеріалом тощо; створення системи узагальнених орієнтирів самостійного пошуку інформації, навчання пізнавальним процедурам, формування навичок евристичного пошуку, а також різного рівня абстракції та узагальнення.

Усе це можливо у разі засвоєння студентами відповідного досвіду людства транслятором якого виступатимуть викладачі.

Після засвоєння студентами найбільш важливих засад пізнавальної діяльності, поетапний розподіл функцій між викладачами і студентами буде виглядати так:

Другий етап (планово-прогностичний) – планування пізнавальної діяльності. На цьому етапі функція викладача полягатиме у коректній допомозі студентів вибрати напрям діяльності, конкретизувати очікуваний результат. Функція студента полягатиме у прийнятті очікуваного результату самостійної пізнавальної діяльності як особистісно значущого.

Третій етап (стимульно-мотиваційний) – активізація пізнавальної діяльності. На цьому етапі функція викладача полягатиме у сприянні створенню психологічних новоутворень у студентів (таких як інтересу до тих чи інших

об'єктів, мотивації, установок тощо) які б могли виступити передумовами пізнавальної активності студентів. Функція студентів полягатиме у вольовому зусиллі заснованому на самомотивації, яка може бути пов'язана з бажанням отримання професії, конкурентним середовищем у колективі тощо, і спрямованому на формуванні психологічної домінанти, що детермінує пізнавальну активність у тому чи іншому професійно корисному напрямку.

Четвертий етап (організаційно-дієвий) – організація пізнавальної діяльності. На цьому етапі функція викладача полягатиме у підтримці, допомозі студенту у визначенні джерел інформації, забезпеченні цієї діяльності необхідними технічними і методичними засобами, визначенні просторово-часових параметрів цієї діяльності тощо. Функції студента полягатимуть у самоорганізації – підпорядкуванню дій досягненню визначеної мети пізнавальної діяльності.

П'ятий етап (регулятивно-корекційний) – регулювання діяльності. На цьому етапі функції будуть розподілені наступним чином: самоменеджмент у студента, забезпечення зворотного зв'язку у викладача.

Шостий етап (контрольно-діагностичний) – контроль результатів самостійної пізнавальної діяльності. На цьому етапі функцією викладачів буде добір належних контрольних засобів, використання цих засобів для атестації студентів. Функцією студентів – проходження контролю з метою самоконтролю та атестації.

Усі етапи процесу управління самостійною пізнавальною діяльністю дидактично взаємопов'язані й отримують свою змістовну й функціональну визначеність лише у структурі цілісної системи. При цьому, по мірі розвитку у студента пізнавальної самостійності, його роль на кожному з етапів процесу управління самостійною пізнавальною діяльністю збільшуватиметься.

Наочно співвідношення функцій викладачів і студентів на етапах процесу управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів представлені на рис. 1.1.

Викладачі	Студенти
1 етап. Підготовчий	
Трансляція досвіду людства при використанні джерелами отримання знань шляхи систематизації інформації, її аналіз особливості використання інформації дляшення прикладних завдань.	Інтеріоризація досвіду людства при використанні джерелами отримання знань.
2 етап. Планово-прогностичний	
Коректна допомога в обранні напрямку пізнання, конкретизація очікуваного результату.	Прийняття очікуваного результату самостійної пізнавальної діяльності як особистісно значущого.
3 етап. Стимульно-мотиваційний	
Сприяння створенню психологічних умовоутворень (інтересу до тих, чи інших об'єктів, мотивації, установок тощо), психологічної домінанти, що детермінували б виступити передумовами пізнавальної активності.	Вольове зусилля, засноване на мотивації, і спрямоване на формування пізнавальної активності у тому чи іншому професійно корисному напрямку.
4 етап. Організаційно-дієвий	
Підтримка, допомога у забезпеченні пізнавальної діяльності необхідними технічними і методичними засобами, визначенні просторово-часових параметрів її діяльності.	Самоорганізація – підпорядкування діяльності досягненню визначеної мети пізнавальної діяльності.
5 етап. Регулятивно-корекційний	
Забезпечення зворотного зв'язку студентом.	Самоменеджмент.
6 етап. Контрольно-діагностичний	
Добір контрольних засобів використання їх для атестації студентів.	Використання контрольних засобів метою самоконтролю та атестації.

Рис. 1.1. Співвідношення функцій викладачів і студентів на етапах процесу управління самостійною пізнавальною діяльністю

Висновки. Отже, процес управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів представляє собою педагогічний вплив,

спрямований на формування особистісних і діяльнісних передумов самостійної пізнавальної діяльності (підготовчий етап), з подальшою циклічною взаємодією викладачів і студентів на планово-прогностичному, стимульно-мотиваційному, організаційно-дієвому, регулятивно-корекційному, контрольню-діагностичному етапах. Метою цієї взаємодії є підвищення пізнавальної самостійності майбутніх економістів. При цьому, ведучим у цій взаємодії виступає викладач, як носій і транслятор досвіду людства про користування джерелами отримання знань, шляхи систематизації інформації, її аналізу, особливості використання інформації для рішення прикладних завдань.

Таким чином, сутність управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів визначена як процес зовнішнього педагогічного впливу на становлення і хід цієї діяльності з метою підвищення пізнавальної самостійності студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К. : Ірпінь : ВТФ „Перун”, 2003. – 1440 с.
2. Класифікатор професій ДК 003:2005 (На заміну ДК 003-95). – [Чинний від 2006-01-04]. – К. Держспоживстандарт України, 2005. – (Національні стандарти України).
3. Заскалета С.Г. Організація самостійної пізнавальної діяльності студентів на заняттях з іноземної мови / С.Г. Заскалета // Педагогічний процес : теорія і практика. – К., 2002. – Вип. 2. – С. 26-30.
4. Кушовський С.М. Дидактичні умови організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності майбутніх економістів у вищих навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Кушовський Сергій Миколайович. – Вінниця, 2005. – 255 с.
5. Лизогуб Т.А. Управління самостійною діяльністю студентів: понятійний аспект / Лизогуб Т.А., Лиходєєва Г.В., Ковальова К.Ю. - Режим доступу : <http://vuzlib.com/content/view/392/84/>.

6. Симонов В.П. Системный подход – основа педагогического менеджмента / Симонов В.П. // Педагогика. – 1995. – № 1. – С. 14-18.

7. Олексюк О.Є. Активізація пізнавальної діяльності студентів у процесі загальнопедагогічної підготовки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. Є. Олексюк. – К., 2005. – 22 с.

8. Пономарьов О.С. Професійна культура у системі філософії освіти / О.С. Пономарьов // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. – Вип. 4 (8). – 2004. – С. 62-70.

9. Павлютенков Е.М. Формирование мотивов выбора профессии / Е.М. Павлютенков. – К. : Рад. школа, 1980. – 144 с.

10. Магруппова А.А. Организационно-педагогические условия формирования у студентов вузов физической культуры готовности к управленческой деятельности: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Магруппова Альбина Аркадьевна. – Челябинск, 2000. – 152 с.

11. Пакулина С.А. Социокультурный, педагогический и психологические основания управленческого обеспечения и организации самостоятельной активности студентов / С.А. Пакулина // Научные исследования в образовании. – 2008. – № 12. – С. 37-45.

Довідка про автора

Рябченко Лілія Олександрівна

Місце роботи: Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, старший викладач, канд. пед. наук.

Домашня адреса: м. Харків, пр. Правди, б. 7, кв. 261

Е-mail: l_pronoza@mail.ru

Тел.: 050 166 28 98